

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Articulus VII. vtrum diabolus sit caput omnium malorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

& qui per se, ac proprie pertinet ad rationem huius capitis, unde quia principium omnis meriti est gratia, ideo gratia Christi, quae est principium huius meriti, dicitur gratia capitis: quam propterea omnes Theologi supponunt esse in Christo, tanquam certum, quia necessario sequitur ex dignitate capitis, & ex dicto merito, si tantum vocis significatio, ut iam explicata est, intelligatur.

Dubium.

Dubitant verò quid sit ista gratia, in quo triplex potest esse dicendi modus. Primus est hanc gratiam esse formam seu rem aliquam distinctam à gratia vñionis, & gratia habituali. Sed hic modus neque vñionem habet autorem, nec probabile fundamentum: & ideo omnino rejiciendus est: gratia enim quae est principium meriti non est alia: ab illa per quam homo sanctificatur, & operatur: imò ideo requiritur gratia ad meritum, quia requiritur ad sanctificandam personam, quod necessarium est, ut sit capax meriti, vel ad operandum, ergo in Christo eadem gratia per quam humanitas eius sanctificatur, & operatur: est principium merendi, illa verò est gratia vñionis, vel habitualis, ut in superioribus ostensum est. eadem ergo fuit principium merendi, ergo illa fuit gratia capitis, quia (ut dixi) nihil aliud est gratia capitis, quam gratia, quae est principium merendi alijs, & in Christo eadem gratia fuit principium merendi sibi, & alijs, quia quodlibet meritum Christi habuit valorem & efficaciam ad vñionem.

Secundus modus dicendi est, hanc gratiam capitis esse ipsam gratiam habituales, quae secundum essentiam suam, & prout sanctificat animam Christi, & est principium operandi, dicitur gratia habitualis seu personalis: prout verò fuit principium sanctificandi alios, dicitur gratia capitis. Hæc est communis sententia Theologorum D. Thom. hic art. 7. & aliorum in 2. distinct. 13. vbi Bonavent. artic. 2. quæstion. 2. Ricard. artic. 3. quæst. 2. Gab. art. 3. in fine Almai. q. 1. in fine, Marfil. q. 10. art. 1. dub. 3. Alens. 3. p. q. 11. memb. 3. & fundamentum est supra tactum, quia eadem est gratia sanctificans, & quae est principium meriti.

*Bonaven.
Ricard.
Gab.
Almain.
Marfil.
Alens.*

Tertia verò sententia esse potest, gratiam capitis esse ipsam gratiam vñionis. Quae sumi videtur ex D. Thom. artic. 6. vbi dicit proprium esse Christo esse caput Ecclesiae simpliciter, & proprie secundum influxum gratiae, quia eius humanitas, ex hoc quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi: & videtur etiam sequi ex his, quae supra diximus, animam Christi per gratiam vñionis perfectissime, sanctificari, sed gratia illa est principium meriti quae est forma sanctificans, imò ut D. Thom. dixit artic. 4. sicut non quilibet forma, quae dat esse, est principium in perficiendi alios, sed illa quae est forma excellens, & perfecta: ita non quilibet gratia sanctificans personam, est principium merendi alijs, seu iustificandi alios, sed illa quae est excellens, & perfectissima, sed huiusmodi est Christo gratia vñionis, potius quam habitualis. Unde confirmatur, nam gratia habitualis secundum se quantumvis sit intensa, & perfecta ex suo genere, non est principium merendi alijs, neque ad hoc ex natura sua ordinatur, si autem in Christo habet hanc vim est propter conjunctionem ad gratiam vñionis, & propter dignitatem, quam in esse gratiae inde accipit, ut supra declaratum est, & videtur intellexisse Caietanus in artic. 7. ergo, &c.

Inter has opiniones non inuenio differentiam, quae ad disputationem de re ipsa pertineat, rationes enim factae in fauorem vltimae sententiae concludunt, hanc dignitatem capitis potissimum debere Christo ratione vñionis, atque adeo gratiam vñionis per se, & ratione excellentiae, quam de se habet, esse sufficientem principium sanctificandi alios, gratiam verò habituales participare hanc virtutem ex conjunctione ad vñionem. Unde non immerito dici potest

A gratia vñionis quasi principium principale meriti, nam ab illa oritur praecipuus, & infinitus valor, ac efficacia, & influxus in alios, ut ex dictis in 4. disputatione satis constat, gratia autem habitualis est quasi principium proximum eiusdem meriti, unde fit, utramque posse dici gratiam capitis, vñionemque in suo ordine. Unde posset etiam distingui gratia, quae caput ipsum constituitur in esse capitis, à gratia, quae datur capiti, ut eliciat actiones capitis, per quas influat in alios: prior est gratia vñionis, quae sine dubio potest hoc modo vocari gratia capitis: posterior verò est gratia habitualis, quae proprie etiam vocatur in sua ratione gratia capitis. Et de hac potissime loquuntur D. Thom. & alij Theologi, supponunt enim tanquam clarum, Christum ex vi suae vñionis esse & singularem hominem, & caput aliorum hominum: & inde inferunt indigere accidentali gratia quae & naturae eius bene disponat, & perficiat, ut sit principium operandi ad sanctificationem aliorum, quia gratia vñionis (ut supra dictum est) non est principium proximum, seu ratio operandi, & hoc sensu recte concludunt eandem gratiam habituales esse personalem, & capitis, loquimur autem generatim de gratia habituali, ut includit totam animae iustitiam & habitus etiam potentiarum.

Ex his intelligitur, gratiam & dignitatem capitis ita esse Christo propriam, ut nulli alteri communi-
cata sit, imò nec communicari possit purae creaturae saltem quoad perfectionem, & modum influendi gratiam in alios ex perfecta iustitia, quia hoc non conuenit nisi ratione gratiae vñionis, ut dicta dispu-
4. late dictum est. Quoad alia etiam, quae ad potestatem excellentiae pertinent, ut est sacramentorum institutio, &c. nemini etiam communicata fuit hæc dignitas, ut infra q. 22. latius explicabimus.

Quod verò hic aliqui disputant, an alius præter Christum possit dici caput Ecclesiae, ad hunc locum non pertinet, constat enim eo modo, quo est Christus, nullum aliud esse caput, tamen sub Christo, & dependenter ab illo Vicarius eius potest dici caput Ecclesiae militantis, tanquam supremus gubernator, & dispensator mysteriorum Dei ab eodem Christo constitutus.

ARTICVLVS VII.

Utrum diabolus sit caput omnium malorum.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod diabolus non sit caput malorum. Ad rationem enim capitis pertinet, quod influat sensum & motum in membra: ut dicit quidam glossa super illud ad Eph. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccati, quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

2. Præterea. Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à Diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis demonum, qui non ex persuasionem aliterius peccauerunt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit: dicitur enim in libro de Ecclesiasticis * dogmatibus: Non omnes cogitationes nostra male, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitri nostri emergunt. Ergo diabolus non est caput omnium malorum.

3. Præterea. Vnum caput vni corpori praeficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquod, in quo vniatur: quia malum malo contingit esse contrarium: contingit etiam ex diuersis defectibus, ut Dion. dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. * Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

Sed contra est, quod super illud Iob 18. Memoria illius perierat de terra. dicit glossa. * De vnoquoque iniquo dicitur, ut ad caput, id est diabolum, reuertatur.

Respon-

ARTICVLVS VIII.

Utrum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

D octauum sic proceditur. Videtur, quod Antichristus non sit caput malorum. Vnus enim corporis non sunt diuersa capita. Sed diabolus est caput multitudinis malorum. Non ergo Antichristus est eorum caput.

2. Præterea, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur a membris. Ergo Antichristus non est caput malorum.

3. Præterea, Caput habet influentiam in membra. Sed Antichristus nullam habet influentiam in malos, qui eum præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

B Sed contra est, quod Iob. 21. super illud, Interrogate quilibet de viatoribus, dicit glossa. Dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput Antichristum verba conuertit.

a Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est, in capite naturalitè inueniuntur scilicet ordo, perfectio, & virtus influendi. Quantum igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcessit peccatum diaboli. Similiter etiam non dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi: est enim aliquis sui temporis ad malum sit conuersus, exterius inducendo: non tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducitur, nec etiam eius malitiam sunt imitati, unde secundum hoc non possit dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo quod dicatur caput omnium malorum propter malitiae perfectionem. Vnde super illud secunda ad Thessal. 2. Ostendens se tanquam sit Deus, dicit glossa. Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitiae plenitudo: non quidem ita quod humanitas eius sit assumpta à diabolo in unitatem personae, sicut humanitas Christi à filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerendo, quam omnibus alijs. Et secundum hoc omnes alij mali qui præcesserunt, sunt quasi quedam figura Antichristi, secundum illud 2. ad Thessal. 2. Mysterium iam operatur iniquitatis.

D Ad primum ergo dicendum, quod diabolus & Antichristus non sunt duo capita, sed vnum, quia Antichristus dicitur esse caput, in quantum plenissime inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde super illud secunda ad Thessal. secundo: Ostendens se tanquam sit Deus: dicit glossa. In ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiae. Non autem dicitur in eo esse per vniorem personalem: nec per intrinsecam operis inhabitacionem (quia sola Trinitas menti illabitur, ut com. 3. dicitur in libro de ecclesiast. dogm. +) sed per malitiae effectum.

Ad secundum dicendum, quod sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesie (ut supra dictum est) ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum.

E Ad tertium dicendum, quod Antichristus non dicitur caput omnium malorum propter similitudinem influentiae, sed propter similitudinem perfectionis: in eo enim diabolus quasi malitiam suam ducit ad caput, per modum, quo dicitur aliquis ad caput suum propositum ducere, cum illud perfecerit.

COMMENTARIVS.

Respondet D. Tho. Antichristum posse dici caput solum quoad perfectionem, & abundantiam malitiae. Vbi statim occurrit inquirendum, quomodo possit hoc esse verum respectu demonum. Propter hoc Caiet. dicit in hoc titulo nomine omnium malorum intel.

a Respondens dicendum, quod sicut supra dictum est, caput non solum interius influit membris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigendo ad aliquem finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alius multitudinis, vel secundum vtrumque, scilicet secundum interiore influentiam, & exteriori gubernationem: & sic est Christus caput Ecclesie, ut dictum est. Vel secundum solam exteriori gubernationem: & sic quilibet princeps vel praelatus est caput multitudinis sibi subiectae. Et per hunc modum dicitur diabolus, caput omnium malorum: nam ut dicitur Iob. 41. Ipse est Rex super vniuersos filios superbiae. Pertinet autem ad gubernatorem, ut eos, quos gubernat, ad suum finem adducat: finis autem diaboli est auersio rationalis creaturae à Deo: unde & à principio hominem ab obedientia diuini præcepti remouere tentauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationem finis, in quantum appetitur sub specie libertatis: secundum illud Hic. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruam. In quantum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccando, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

Ad primum ergo dicendum: quod licet diabolus interius non influat rationali menti: tamen suggerendo inducit ad malum.

Ad secundum dicendum, quod gubernator non semper suggerit singulis subiectis, ut sua voluntati obediant, sed proponit omnibus signum suae voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitantur inducitur, alij propria sponte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequuntur milites, etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli, qui ab initio peccat, ut dicitur 1. Ioannis 3. propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitantur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque illius suggestione: Et secundum hoc omnium malorum caput est diabolus, in quantum ipsum imitantur: secundum illud Sap. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Ad tertium dicendum, quod omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet ad inuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

COMMENTARIVS.

Hic, & sequens articulus tantum per occasionem à D. Thoma positi sunt, & ideo præter ea, quae ad mentem eius intelligendam pertinent, nihil de re ipsa disputabo. Caietanus ergo circa finem articuli sequentis non bene exponit hunc titulum, dicit enim nomine diaboli hoc loco non intelligi aliquem singularem Angelum malum, scilicet Luciferum, sed totum ordinem diabolicum, & consequenter nomine omnium malorum tantum intelligi homines malos, quia articulus sequens ita necessario intelligendus videtur, & de eisdem malis est sermo in vtroque, ut ex contextu patet.

Quid no-
mine dia-
boli D. Th.
intelligat.
antonomasia solet in scriptura vocari, diabolus, eūque comparare ad omnes malos tam demones, quā homines: omnium enim est caput, quia omnes superat malitia, & omnes aliquo modo ad peccatum induxit, vel per se vel per alios, ut traditur partim in 1. p. quæst. 63. artic. 8 & quæst. 109. & 114. partim in 1. a. quæst. 80. propter quod Princeps huius mundi dicitur, Ioan. 12. & 14. & hic sensus aperte colligitur ex argumento secundo cum solutione, ubi D. Thom. declarat, quomodo diabolus fuerit causa peccandi & demonibus, & hominibus. Cetera, quæ hic dici possent de modo: quo demon est causa peccandi alij, in citatis locis tractanda sunt, & videri potest Greg. 32. mor. c. 24. & 25. & Cassian. collat. 8.

COMMENTARIVS.

Respondet D. Tho. Antichristum posse dici caput solum quoad perfectionem, & abundantiam malitiae. Vbi statim occurrit inquirendum, quomodo possit hoc esse verum respectu demonum. Propter hoc Caiet. dicit in hoc titulo nomine omnium malorum intel.